

Ik of ich?

Maarten Boots komt uit Noord-Limburg, spreekt dialect en studeert in Utrecht Nederlandse Taal en Cultuur. Hij ontmoet veel leeftijdsgenoten in Noord-Limburg die niet meer vanzelfsprekend *ich* zeggen in hun dialect, maar *ik*. En hij wil die variatie onderzoeken. Voor zijn studie heeft Maarten in zijn dialect aan 115 personen tussen de 15 en 88 jaar in winkelcentra naar hun mening over lokale gebruiken gevraagd. Deze vraag garandeert dat de geïnterviewden vaak zinnen met *ik* of *ich* gebruiken.

Ook vroeg hij welke associaties de persoonlijk voornaamwoorden *ik* of *ich* oproepen.

Volgens de dialectologen is de *Uerdinger Linie* de scheidslijn tussen plaatsen - in Vlaanderen, Noord-Brabant, Limburg en in Duitsland tot aan Polen toe - waar dialectsprekers honderd jaar geleden *ik* zeiden (ten noorden ervan) en *ich* (ten zuiden).

Van west naar oost was Maarten onder meer in Budel (inclusief Budel-Dorplein en Budel-Schoot) en Maarheeze (inclusief Gastel en Soerendonk) in Noord-Brabant, en in Nederweert, Ospel, Helden-Panningen, Beringe, Egchel, Grashoek, Baarlo en Tegelen.

Zijn onderzoeksvraag: zeggen dialectsprekers in deze plaatsen ten zuiden van de *Uerdinger Linie* nog steeds *ich*?

Eén van de uitkomsten van het onderzoek: het gebruik van *ich* neemt van oud naar jong af ten gunste van *ik*. Onder de 60-plussers zegt 87 procent van de proefpersonen *ich*, bij de 41- tot 60-jarigen 67 procent, bij de 26- tot 40-jarigen 35 procent en bij de jongsten (15 tot 25 jaar) 15 procent. Een tweede belangrijke uitkomst zijn de onderlinge verschillen tussen de plaatsen.

Zo had Maarten veel moeite om in Brabant jongeren te vinden die in plaats van een soort 'algemene Brabantse tussentaal' dialect zeiden te spreken. De helft van de geïnterviewden in Budel en Maarheeze zegt *ich* (de ouderen)

en de andere helft *ik* (de jongeren). Bijna iedereen associeert *ich* met het eigen (oude) dialect en *ik* met het Nederlands.

In Nederweert zeggen alle geïnterviewden echter *ich* en zij associëren *ik* ook met het Nederlands.

In Helden-Panningen variëren jongeren in het interview tussen *ik* en *ich*. Opvallend is dat de geïnterviewden daar *ich* en *ik* met diverse plekken associëren. *Ich* staat (in aflopende percentages) voor eigen dialect, dan voor Limburg, de eigen buurt, het Duits en tot slot voor andere dorpen en steden. Zij associëren *ik* vooral met het Nederlands en met andere plaatsen ten noorden van Helden-Panningen.

In Baarlo zeggen ouderen van boven de 60 nog *ich* en hier denken men bij *ich* vooral aan Zuid-Limburg.

Ook in Tegelen zeggen de jongeren *ik* en alleen de ouderen boven de 41 jaar *ich*. Men linkt *ik* eerst aan de eigen regio, dan aan het eigen dialect, dan Venlo. Slechts een kleine minderheid linkt *ik* aan het Nederlands. Bij *ich* denkt men vooral aan Midden- en Zuid-Limburg, of aan Limburg in het algemeen.

De resultaten uit Limburg laten zien dat geïnterviewden in het westen van de provincie *ik* vooral aan het Nederlands relateren en *ich* aan de eigen plek en het eigen dialect. In het oosten associëren zij *ik* juist meer met de eigen plek en dialect en *ich* meer met Duits en vooral met Midden- en Zuid-Limburg.

De associaties die de vormen *ik* en *ich* oproepen, lijken dus cruciaal. Nederweert is de enige plaats waar dialectsprekers *ik* uitsluitend met het Nederlands associëren en niet met andere Limburgse dialecten.

Die exclusieve link tussen *ik* en het Nederlands zet klaarblijkelijk (nog) een rem op de verandering van *ich* naar *ik*.

Reageren?

leonie.cornips@delimburger.nl

Leonie Cornips, bijzonder hoogleraar Taalcultuur in Limburg aan de UM, over de relatie tussen gesproken talen en dialecten in Limburg en de daaraan ontleende identiteit.

